УДК 629.052.9

РОЛЬ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОГРАФІЯ СУДНОПЛАВСТВА ТА ОКЕАНСЬКІ ШЛЯХИ СВІТУ» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ

Безлуцька О.П.
Херсонська державна морська академія

У статті висвітлено роль та місце дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» в системі підготовки майбутніх судноводіїв. Визначається мета та завдання дисципліни, компетентнісні вимоги до фахівців. Зроблено акцент на знання, вміння, навички та комунікації, що курсанти мають отримати під час вивчення «Географії судноплавства та океанських шляхів світу».
Ключові слова: *географія судноплавства, океанські шляхи світу, підготовка судноводіїв.*

Постановка проблеми. У системі загально-професійної підготовки моряка географічна наука посідає одне з найважливіших місць, адже без знання морських просторів, портових територій світу, океанських шляхів та галузевих і регіональних комплексів, не можлива організаційна та професійна діяльність майбутнього судноводія.

Розвиток світового господарства в умовах науково-технічної революції та глобалізації постійно й інтенсивно впливають на морський транспорт. Це обумовлює формування нових морських шляхів та особливих скупчень на певних напрямках, а також посилюється монополізація судноплавства, зміни форм організації перевезень тощо. Все це, у свою чергу, вимагає глибоких професійних знань від працівників як морського так і річкового транспорту, а знання географії судноплавства – це одна з цеглинок фундаментальних професійних знань фахівця.

Спираючись на багатогранність аспектів, які вивчають географічні науки, можна стверджувати, що у процесі інтеграції різних напрямків географічного знання до природничо-суспільного блоку можна додати і географію судноплавства та океанські шляхи світу. У зв'язку з інтенсивним розвитком морської справи та збільшенням попиту, на світовому ринку праці, спеціалістів морської галузі, формується та стає гострою потреба у вдосконалені саме цієї галузі наукового знання. Логічним є викладання дисципліни «Географія судноплавства й океанські шляхи світу» в морських навчальних закладах для майбутніх судноводіїв.

Аналіз останніх досягнень. Значною проблемою вивчення вказаної дисципліни на сьогоднішній день є недостатня кількість підручників та навчальних посібників, які б давали повне та ґрунтовне уявлення про стан розвитку географії морського судноплавства. Однак, роботи таких вчених як Є. Залевський [1], В. Мартиненко та М. Цимбал [2], Г. Надточій [3], В. Серебряков [5], М. Ханін [6] допомагають майбутнім фахівцям скласти уявлення про процеси та явища, що відбуваються на ринку морських перевезень. Але при цьому, слід зазначити, що більшість праць є досить застарілими та втратили свою актуальність.

Мета даної статті проаналізувати роль і значення дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» в системі підготовки майбутніх судноводіїв.

Основна частина. Навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за спеціальністю «Судноводіння» передбачено вивчення дисципліни «Географії судноплавства та океанські шляхи світу». Знання з географії необхідні майбутнім морським спеціалістам для визначення найбільш безпечного і економічно вигідного шляху для перевезення вантажів та вирішення інших практичних завдань. Також, такі знання нададуть можливість майбутнім фахівцям окреслити шляхи руху судна з метою здійснення економічних порівнянь, узагальнень і висновків, що знадобляться при розрахунку найкоротших і найвигідніших транспортних шляхів суден, флоту, сучасних судноплавних компаній.

З огляду на це дисципліна «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» має дуже важливе значення в освітньо-професійній підготовці бакалаврів морського флоту. Майбутній судноводій повинен мати теоретичні знання і практичні навички в сприйнятті та тлумаченні географічної інформації і виборі безпечних та економічно вигідних шляхів руху судна.

Метою дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу», відповідно до програми морських навчальних закладів – формування у курсантів-судноводіїв знань, вмінь і навичок щодо вільного користування географічними та морськими картами для визначення безпечних та економічно вигідних шляхів для руху суден.

Методичні завдання дисципліни полягають у синтезі навчального матеріалу попередніх та наступних навчальних дисциплін, які формують особистість компетентного фахівця. Розвивати навички практичного застосування ключових і географічних компетентностей, що реалізуються у здатності до оволодіння знаннями, вміннями, навичками та комунікаціями необхідними майбутньому спеціалісту в галузі морського та річкового транспорту.

До пізнавальних завдань дисципліни слід віднести наступні:

– сформувати чітке та правильне розуміння значення географії судноплавства та океанських шляхів світу у професійній діяльності;
– забезпечити розвиток світогляду курсантів та їх інтелектуального потенціалу;
– виробити навички роботи з географічною картою;
– ознайомити курсантів з основними фізико-географічними особливостями Світового океану;
– сформувати навички аналізу міжнародного поділу праці та Світового фрахтового ринку, особливостей перевезення різноманітних вантажів, пасажирських перевезень;
– ознайомити з природно-навігаційними особливостями світових морських шляхів і зовнішньоторгової спеціалізації окремих країн, специфіку регіональних фрахтових ринків;
– сформувати навички оперування географічною термінологією;
– мати уявлення про основні вантажопотоки у Світовому океані.

Серед практичних завдань дисципліни слід виділити формування вміння орієнтуватися на географічних і морських картах та нанесення географічних об’єктів на контурну карту, а також формування навичок прокладання найвигіднішого та безпечного шляху руху судна між різними пунктами Світового океану.

Для засвоєння матеріалу дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» курсанти та студенти повинні знати, розуміти та вміти застосовувати розділи фізичної та економічної географії в тому об’ємі, що вивчається в середній школі.

Вивчення дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» спрямовано на формування загальних, картографічних та професійних компетентностей (табл. 1).

Таблиця 1 – Компетентнісні вимоги до фахівців

№	*Компетентність*	*Компоненти*
1	Планування та проведення переходу та визначення місця знаходження	– глибокі знання та практичні навички користування морськими навігаційними картами і посібниками; – використана інформація, отримана за допомогою карт і посібників, повинна відповідати дійсності, правильно тлумачитися та належним чином застосовуватися. Усі потенційні навігаційні небезпеки повинні точно визначатися; – визначення безпечного та найвигіднішого шляху руху судна між різними пунктами Світового океану.

Продовження табл. 1

	Картографічна	– читання та розуміння географічних карт, картограм, картодіаграм; – вміння наносити позначення на контурній карті; – знання особливостей географічних карт як просторових моделей; – знання про картографічні способи зображення; про принципи класифікації карт та основні картографічні джерела; про способи аналізу та використання карт та ін.; – вміння вибирати методи та прийоми картографування природних явищ; використовувати в повному об'ємі картографічну інформацію для отримування географічних знань, а також володіння методами картометрії та способами аналітичного вивчення карт.
2	Організаційна	– вміння та навички організації та планування навчальної діяльності з метою оптимізувати власну навчальну діяльність для отримання максимально-корисного результату.
3	Комунікативна	– комунікація усна і письмова рідною та англійською мовою.
4	Інформаційна	– володіння інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати різні види інформації. Серед них уміння й навички роботи з друкованими джерелами, уміння здобувати інформацію з інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань – використання комп'ютерних технологій і мережі Інтернет при підготовці необхідних для роботи матеріалів, карт та шляхів руху судна.
5	Пізнавально-інтелектуальна	– розвиток дослідницьких навичок та умінь роботи з науковою літературою та морськими картами; – вироблення вмінь і навичок застосування на практиці аналізу та синтезу наукової інформації отриманої з різних джерел.
6	Автономізація на компетентність	– вироблення стійких умінь і навичок організації та оптимізації самостійної роботи; – здатність до саморозвитку, самовизначення, самоосвіти; – своєчасне виконання самостійних завдань із поточним та відстроченим контролем.
7	Особистісного самовдосконалення	– розвиток уміння сприймати та засвоювати нову інформацію під час навчальної діяльності, на практиці, а також безпосередньо у процесі професійної діяльності; – вироблення мотивації успішного кар'єрного зростання за умови опанування кожною компетентністю навчального курсу.

Слід зазначити, що знання, вміння, навички та комунікації отримані під час вивчення зазначеної дисципліни стане в нагоді курсантам-судноводіям під час вивчення «Метеорології та океанографії», «Навігації і лоції», «Гідрометеорологічного забезпечення мореплавства» тощо. Наприклад, перед тим як приступити до вивчення «Метереології та океанографії» курсанти повинні ознайомитися зі Світовим океаном та його компонентами, отримати базові знання сучасних можливостей правильного врахування гідрометеорологічних умов певних територій, набути навички моделювання прогнозів клімату, розуміти процеси циркуляції у морському водному середовищі, виявляє закономірності взаємодії атмосфери й океану та ін.

Таким чином, у результаті вивчення дисципліни «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» курсанти повинні:

а) знати:

– основи фізичної географії Світового океану, а також внутрішніх водних шляхів;
– основні завдання та суть географії судноплавства;
– історію розвитку морів Світового океану;
– історію розміщення і географію морських шляхів;
– поняття географічна та морська карта, їх класифікації та особливості;
– усі можливі умовні позначення та способи їх застосування;
– фізико-географічні особливості різних водних шляхів;
– основні вантажопотоки у Світовому океані;
– фактори, що визначають безпеку судноплавства на найважливіших водних шляхах світу.

б) вміти:

– вільно користуватися географічно-морською термінологією;
– користуватися довідниками й атласами;
– читати географічні та морські карти;
– працювати з контурними картами;
– орієнтуватися на місцевості без допоміжних приладів;
– вміти аналізувати інформацію, отриману при використанні карт і посібників обираючи безпечний і найвигіднійший шлях руху судна;
– застосовувати отримані навички на практиці.

в) отримати навички:

– орієнтування за різними видами карт;
– вільно оперувати допоміжним і наочним матеріалом;
– практичного використання карт і посібників;
– оцінки різностороннього впливу небезпечних та особливо небезпечних природних явищ на живучість судна;
– вибору оптимального маршруту судна з урахуванням географічних особливостей відповідних водних шляхів;
– прокладати маршрути суден за допомогою знань і вмінь отриманих протягом навчального курсу.

Висновки. Отже, у системі загально-професійної підготовки майбутнього судноводія, дисципліна «Географія судноплавства та океанські шляхи світу» посідає одне з найважливіших місць, оскільки дає широкий спектр знань про морські простори, портові території світу, особливості використання морських та внутрішніх водних шляхів. Окрім цього, знайомить майбутніх судноводіїв із факторами, що визначають безпеку судноплавства на найвигідніші водні шляхи світу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Залеский Е. География морского транспорта. Перевод с польского. – М. : Прогресс, 1971. – 367 с.
2. Мартиненко В. Т. География морского суднохоства / В. Т. Мартиненко, М. М. Цимбал. – Одесса : Фенікс, 2006. – 244 с.
3. Надточий Г. Л. География морского судоходства : учебник. – М. : Транспорт, 1979. – 295 с.
4. Транспорт і шляхи сполучення : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Я. Савенко, В. А. Гайдукевич. – Рівне: РВЦ Укр. держ. ун-ту вод. користування та природокористування, 2004. – 260 с.
5. Серебряков В. В. География морских путей : учебник для кадров массовых профессий. – М. : Транспорт, 1981. – 190 с.

6. Ханин М. С. Международное морское судоходство. Экономика. Политика : Учеб. пособие. — М. : РосКонсульт, 2001. – 334 с.

REFERENCES:

1. Zaleskiyj E. Geografiya morskogo transporta. Perevod s poljskogo. – M. : Progress, 1971. – 367 s.
2. Martinenko V. T. Geografiya morskogo sudnokhostva / V. T. Martinenko, M. M. Cimbal. – Odessa : Feniks, 2006. – 244 s.
3. Nadtochiyj G. L. Geografiya morskogo sudokhodstva : uchebnik. – M. : Transport, 1979. – 295 s.
4. Transport i shlyakhi spoluchennya : Pidruch. dlya stud. vith. navch. zakl. / V. Ya. Savenko, V. A. Gayjdukevich. – Rivne: RVC Ukr. derzh. un-tu vod. koristuvannya ta prirodokoristuvannya, 2004. – 260 s.
5. Serebryakov V. V. Geografiya morskikh puteyj : uchebnik dlya kadrov massovihkh professiyj. – M. : Transport, 1981. – 190 s.
6. Khanin M. S. Mezhdunarodnoe morskoe sudokhodstvo. Ehkonomika. Politika : Ucheb. posobie. — M. : RosKonsuljt, 2001. – 334 s.

Безлуцька О.П. РОЛЬ И МЕСТО ДИСЦИПЛИНЫ «ГЕОГРАФИЯ СУДОВОЖДЕНИЯ И ОКЕАНСКИЕ ПУТИ МИРА» В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СУДОВОДИТЕЛЕЙ

В статье освещена роль и место дисциплины «География судовождения и океанские пути мира» в системе подготовки будущих судоводителей. Определена цель и задачи дисциплины, компетентностные требования к специалистам. Сделано акцент на знаниях, умениях, навыках и коммуникациях, которые курсанты должны освоить во время изучения «Географии судовождения и океанских путей мира».

Ключевые слова: *география судовождения, океанские пути мира, подготовка судоводителей.*

Bezlutska O.P. THE ROLE AND PLACE OF THE DISCIPLINE «GEOGRAPHY OF NAVIGATION AND OCEAN SHIPPING ROUTES OF THE WORLD» IN THE SYSTEM OF TRAINING OF FUTURE NAVIGATORS

The article highlights the role and place of the discipline «Geography of Navigation and Ocean Shipping Routes of the World» in the system of training of future navigators. The learning objectives and tasks of the discipline, guidelines for the competency of professionals have been formulated. The focus is made on knowledge, skills, competencies and communication, which students have to learn and obtain in the process of learning «Geography of Navigation and Ocean Shipping Routes of the World».

Keywords: *Geography of Navigation, Ocean Shipping Routes, training of navigators.*

© Безлуцька О. П.

Статтю прийнято
до редакції 24.10.15